

گزارشگر: عصر به خیر، جناب آقای داریوش فروهر.

داریوش فروهر: عصر به خیر، امیدوارم حالتان خوب باشد.

گزارشگر: آقای فروهر، همان طور که اطلاع دارید، اختلاف نظر بر سر جایگاه ولایت فقیه در ایران و شرح وظایف ولایت فقیه در نظام اسلامی در هفته‌های اخیر خیلی بالا گرفته. ما در روزهای گذشته از جوانب موافق و مخالف به این موضوع پرداخته‌ایم. بفرمایید که نظر شما یا، بهتر بگویم، ملیون غیرمذهبی راجع به اوضاع امروز ایران چه هست؟

داریوش فروهر: نخست باید توضیح بدهم که بخش بزرگ ملی‌ها و ملت‌گراها پای‌بند آموزش‌های ولای اسلامی هستند؛ جز اینکه باور دارند باید قلمرو دین از دولت جدا باشد و، اگر نه، همان آشفتگی که اکنون پدید آمده است پدید می‌آید. نظر کلی ملی‌ها روی این رویدادها یا لااقل سهم من و دوستانم به عنوان نیروهای ملت‌گرا این است که با تجربه‌ی جمهوری اسلامی بر روی هم در این سالیان دراز روشن شده است که قانون اساسی با واپس‌گرایی تنیده شده و جان‌مایه‌ی کشورداری ندارد و باید در آن دگرگونی‌های بنیادی پدید بیاید. همچنان که گفتم، این دگرگونی‌ها بر پایه‌ی جدایی دین از دولت باید باشد و پایندانی بر استقرار مردم‌سالاری در کشور.

گزارشگر: بله، آقای فروهر، همان طور که اطلاع دارید، دیروز آقای خامنه‌ای از تظاهرکننده‌ها خواستند که، به‌خصوص فردا، که از سوی طرفداران ولایت فقیه می‌خواستند تظاهراتی به طرفداری از ایشان انجام بگیرد، ایشان خواستند که همه‌ی تظاهرات فعلاً موقوف شود. فکر می‌کنید ایشان چرا این دستور را صادر کردند؟

داریوش فروهر: والله، من خیلی ساده فکر می‌کنم که این تظاهرها شاید با رایزنی خود ایشان یا دستور خود ایشان آغاز شده بود که چندان هم توفیق‌آمیز نبود و بیشتر جنجال‌آفرینی بود؛ ولی به هر حال این را باید در نظر داشت آن قدرتی که می‌توانست در تهران گردهمایی‌ها و راهپیمایی‌های دو سه میلیونی و، در دیگر شهرها، راهپیمایی‌های چندصد هزار نفری راه بیندازد دیگر در پشت جمهوری اسلامی نیست. چه‌بسا دوراندیشی بوده است که به هیچ وجه جمهوری اسلامی با این کردارهای سرکوبگرانه توان برگزاری راهپیمایی سراسری آبرومندی را ندارد و اینک پس گرفته شده. هم خود ایشان هم رئیس قوه‌ی قضائیه و هم رئیس دادگستری دم از پیگرد قانونی و برپایی دادگاه‌هایی زده‌اند.

گزارشگر: فکر می‌فرمایید چنین دادگاه‌هایی در ایران امروز ممکن است، مثلاً علیه بعضی از روحانیون عالی‌مقام؟

داریوش فروهر: در جمهوری اسلامی، که هیچ قانونمندی درستی ندارد، همه چیز امکان دارد و به‌ویژه که یک نهادی که نه در قانون اساسی پیش‌بینی شده و نه هیچ گاه کار آشکاری از آن به چشم خورده وجود دارد به عنوان «دادگاه ویژه‌ی روحانیت»؛ ولی به هر حال کارهای انجام شده، آنچه حضرت آیت‌الله منتظری گفته‌اند یا آنچه که آیت‌الله آذری قمی گفته است در قلمرو اظهار عقیده و اظهار نظر بوده و بارها همه‌ی سردمداران جمهوری اسلامی، به‌ویژه رئیس قوه‌ی قضائیه، گفته است برای ابراز عقیده یا اظهار نظر کسی در جمهوری اسلامی مورد تعقیب قرار نمی‌گیرد. حالا هم که سخن از تعقیب می‌گویند، باید به یاد داشته باشند به هر حال پیگرد در مورد کسانی که نسبت به سامان کشورداری، نسبت به اصل‌هایی از قانون اساسی نظریه‌پردازی‌هایی کرده‌اند بی‌شک یک کار سیاسی

است و اتهامی هم اگر نسبت داده شود سیاسی است و، طبق همین قانون اساسی پرنقص، باید در دادگاه‌های عمومی دادگستری با حضور هیئت منصفه و به طور علنی انجام شود. من گمان ندارم که سردمداران جمهوری اسلامی تاب برگزاری چنین دادرسی‌هایی را داشته باشند.

گزارشگر: آقای فروهر، بیشتر از این مزاحمتان نمی‌شوم. تنها سؤال این است که به عنوان یک ناظر وارد به امور ایران بفرمایید که، پس از ریاست جمهوری آقای خاتمی، اوضاع در تهران چه تغییری کرده از نظر شما؟

داریوش فروهر: پس از برگزیده شدن آقای محمد خاتمی به عنوان رئیس‌جمهوری اسلامی، ایشان همچنان سخنان دل‌نشینشان را دنبال کرده‌اند، کردارهای شخصی دل‌پسندی هم داشته‌اند؛ ولی هیچ دگرگونی بنیادی تا کنون پدید نیامده. با اینکه ایشان همچنان نویدهای خودشان را دنبال می‌کنند، ولی در عین حال می‌پذیرند که نظام ولایت فقیه جزو اساسی نظام است؛ و، در عمل هم، دست ایشان در کارها به‌کلی بسته است؛ و من گمان ندارم که کاری انجام بشود؛ و به‌طورکلی در گذشته اظهار نظر کرده‌ام که دشواری‌ها و بن‌بست‌های زندگی ملی با جابه‌جایی مهره‌ها - هر اندازه این مهره‌ها ارزشمند باشند - به جایی نمی‌رسد و باید دگرگونی بنیادی پدید آورد.

گزارشگر: سپاس‌گزارم که به پرسش‌های من پاسخ دادید.

داریوش فروهر: خدانگهدار.

[آخرین پرسش پیرامون رئیس‌جمهور از رادیو فرانسه پخش نشد.]